

Adı : .....

2016/2017 EĞİTİM ÖĞRETİM YILI

Tarih: ...../03/2017

Soyadı: .....

GÜMÜŞPALA MES.TEK. AND. LİSESİ MÜD.

Sınıf/No: .....

COĞRAFYA DERSİ 2.DÖNEM I. SINAVI

Puanı: .....

B GRUBU

Kayaçların dış kuvvetlerin etkisiyle çakıl, kum ve kil boyutuna kadar ufalanması ya da su içerisinde çözünmesiyle oluşan materyallerin deniz, göl, vadi veya ova tabanlarında üst üste birikip sıkışması ve katılaşması sonucu meydana gelen kayaçlardır (Sekil 1.2).

Oluşum Şekillerine Göre Göller

DOĞAL GÖLLERİN OLUŞULARINA GÖRE BELİRTİNİZ

B. Yapay Göller
(Barajlar)

- a. Alüvyal set gölleri
- b. Volkanik set gölleri
- c. Heyelan set gölleri
- ç. Kıyı set gölleri
- d. Moren set gölleri

Senklinal ve benzeri çukur alanlarda iki geçirimsiz tabaka arasında biriken su, üstteki tabakanın delinmesiyle ve basıncın etkisiyle yer yüzüne çıkar. Bu tip kaynaklara ..... verilir ..... kaynakları özellikle yüzey sularının yetersiz olduğu bölgelerde, ta-

Özellikle karstik kayaçların, karbondioksitçe zengin sularla tepkimeye girmesi sonucu bazı mineraller erir ve kayacı oluşturan mineraller arasındaki bağlar zayıflar. Kayaçların, mineral yapılarında meydana gelen bu değişiklikle ayrışmasına ise ..... adı verilir (Fotoğraf 1.22). Suyun fazla, sıcaklık değerleri-

TOPRAK TÜRLERİ

AZONAL TOPRAKLAARI BELİRTİNİZ

ZONAL TOPRAKLAR

- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

..... TOPRAKLAR

- Halomorfik Topraklar .....
- .....
- .....
- .....

..... TOPRAKLAR

- Alüvyal Topraklar .....
- .....
- .....
- .....
- .....

1. Kayaçların fiziksel ufalanmasıyla ortaya çıkan kum, çakıl veya kil boyutundaki materyalin doğal olaylar sonucunda çimentolaşmış taşlaşmasının ardından ..... tortul kayaçlar oluşur.
2. Toprak içerisinde organik maddelerin biriktiği katman ..... horizonudur.
3. Orta kuşağın nemli iklim bölgelerinde doğal bitki örtüsü yayvan yapraklı ormanlardır. Bu bölgelerde oluşan topraklara da ..... adı verilir
4. Ekvator'dan kutuplara doğru enlem etkisiyle ormanlar genel hatlarıyla ..... ve ..... şeklinde kuşaklar oluşturur.
5. Yazların yağışlı kışlarınsa kurak geçtiği subtropikal iklim kuşağında, kurak kış aylarında sararan uzun boylu otsu bitkilere ..... adı verilir.

1. Sınırları belirli bir alan içerisinde yaşayan insan sayısına ..... adı verilir.
2. Genellikle doğal nüfus artış hızı ..... olan ülkeler, aynı zamanda göç veren ülkelerdir.
3. İlk nüfus sayımları, ... çağında olan veya ..... verebilecek kişileri saptamak için yapılmıştır.
4. Ekvatorial kuşakta yer almasına karşılık, Güney Amerika'daki ..... Nehri havzasında aritmetik nüfus yoğunluğu çok düşüktür.
5. Antarktika, Grönland ve Büyük Sahra Dünya'nın en ..... nüfuslu yerleri arasındadır.

6. ( ) Kenar denizler, okyanuslardan dar boğazlarla ayrılır.
7. ( ) Sıcak su ve su buharının yer kabuğu içerisinde, bir fay hattı boyunca volkanik basıncın etkisiyle yeryüzüne çıkmasıyla oluşan kaynaklara gayzer adı verilmektedir.
8. ( ) Karstik şekiller, iç püskürük kayaların yaygın olduğu yerlerde görülür.
9. ( ) Kutup ikliminin etkili olduğu alanlarda doğal bitki örtüsü tundradır.
10. ( ) Gnays, granitin başkalaşımıyla oluşmuş metamorfik bir kayadır.
6. ( ) Bir yerde nüfus sayımı yapılmasının amaçlarından biri de o yerdeki nüfus artış hızını belirlemektir.
7. ( ) Afrika ülkelerinin çoğunda baskın yaş grubu 30-40 yaş arasındadır.
8. ( ) Almanya, İngiltere gibi Batı Avrupa ülkelerinde ölüm oranlarının ‰10'un üzerinde olmasının nedeni, bu ülkelerde yaşlı nüfus oranlarının da yüksek olmasıdır.
9. ( ) Teknolojik gelişmeler, sanayileşme ve iş imkânları gibi faktörler bir yerin nüfuslanmasında etkili olan doğal faktörlerdendir.
10. ( ) Bir nüfus piramidinin tabanının geniş olması, o yerde doğum oranlarının arttığına bir göstergesidir.

Tarih derslerinizden de hatırlayacağınız gibi 18 ve 19 yüzyılları arasında Avrupa'da ortaya çıkan [ ] kırsal kesimde yaşayan milyonlarca insanın göç etmesine neden olmuştur (Resim 3.4).

Genel olarak kentlerin sahip olduğu çekici faktörler

- * Eğitim, sağlık ve diğer birçok alanda çeşitlilik ve yeterlilik
- * Konut olanaklarındaki çeşitlilik ve konut kalitesi
- * Daha çeşitli gıdaya daha kolay ulaşabilme
- * Alt yapı hizmetlerindeki yeterlilik

* [ ]

[ ] Kış ve yaz aylarında etkili olan ılık ve nemli rüzgârlardır.

Esiş yönü: .....

Kible: Yaz aylarında etkili olan sıcak rüzgârlardır.

Esiş yönü: .....

[ ] Yaz aylarında etkili olan sıcak ve kuru rüzgârlardır.

Esiş yönü: .....

Birincil ekonomik faaliyetlerle elde edilen ham maddelerin bir kısmını işlenmemiş hâlde tüketebiliriz. Örneğin bir meyveyi ya da balı doğrudan tüketebiliriz. Ancak ham maddelerin tümünü hiçbir işleme tabi tutmadan tüketmemiz mümkün olabilir mi? Temel besin kaynağımız olan tahılların una ve ekmeğe, ipekböceğinin ürettiği ipeğin ipliğe ve tekstil ürünlerine, küçükbaş hayvan yünlerinin bir kazak ya da halıya, demirin beyaz eşya ve otomobile, kömür ve petrolün enerjiye dönüşmesi nasıl mümkün olmaktadır? Düşüncelerinizi

Ülkemizde dağ sıralarının [A] doğrultusu, yağış miktarını etkileyen en önemli faktördür. Genel hatlarıyla [ ] doğrultusunda uzanan dağlar, Karadeniz ve Akdeniz Bölgelerinde kıyı çizgisine [ ], Ege Bölgesi'nde ise kıyı çizgisine [ ] Bu nedenle Ege Bölgesi'nin kıyı kesimleriyle iç kesimleri arasındaki yıllık toplam yağış miktarları çok büyük bir farklılık göstermez. Kuzey Anadolu ve Toros Dağlarının denize bakan yamaçlarında [ ] yağış miktarları fazladır.

Ardahan'nın ort. Sıcaklık değeri nedir?

Muğla'nın ort. yağış değeri nedir?

Kentler		O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
Ardahan	Ortalama sıcaklık (°C)	-11,5	-9,9	-3,5	4,6	9,3	12,9	16,3	16,2	12,3	6,7	-0,4	-8,0
	Toplam yağış (mm)	18,6	21,2	30,2	51,4	83,1	92,3	72,5	60,0	34,4	38,5	29,4	22,5
Muğla	Ortalama sıcaklık (°C)	5,5	6,0	8,6	12,5	17,7	22,9	26,3	26,0	21,7	15,9	10,2	6,8
	Toplam yağış (mm)	204,6	181,1	117	68,4	47,3	24,1	7,3	8,4	16,4	69,3	150	233

6. Enlem etkisi, Türkiye iklimini etkileyen ..... bir faktördür.
7. Antalya'da yıllık ortalama sıcaklık değerinin, İzmir'dekinden yüksek olmasının temel nedeni ..... faktördür.
8. Türkiye'de kış aylarında etkili olan, kuzeyden esen soğuk ve nemli yerel rüzgârlara ..... adı verilir.
9. Türkiye genelinde, sonbahar ve kış aylarında ..... yağışlar etkili olur.
10. Gerisinde uzanan dağların kıyıya daha yakın ve daha yüksek olduğu Rize'de yıllık toplam yağış miktarı, Samsun'dakinden daha ..... dır.

Türkiye genelinde yağışların sonbahar ve kış aylarında yoğunlaştığını söyleyebiliriz. Bu durumun nedeni Türkiye'nin genel olarak [ ] iklim kuşağında bulunmasının bir sonucudur. Bu dönemde [ ] yağışlar tüm ülkede etkili olur. Karadeniz ve Akdeniz'de dağlar kıyı çizgisine paralel uzandığı için orografik (yamaç) yağışlar etkili olmaktadır. Dağların kıyı çizgisine dik uzandığı Batı Anadolu'da ise orografik yağışlar azalır. Orta Anadolu'da özellikle Tuz Gölü ve çevresinde ilkbahar mevsiminde sıcaklığın artışına paralel olarak konveksiyonel (yükselim) yağışları görülür. Genellikle öğleden sonra başlayan, kısa süren ve sağanak ile dolu şeklinde gerçekleşen bu yağışlara halk arasında [ ] adı verilir. Kısa süreli bu sağanak yağışlar, başta sel olmak üzere birçok olumsuz duruma neden olabilmektedir.

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelime ve kavramlarla tamamlayınız.

1. Türkiye, ... kuzey paraleli ile ..... kuzey paraleli arasında yer almaktadır.
2. Batı Anadolu'da bulunan Bozdağlar, orojenik hareketler sonucu oluşan bir ..... dağdır.
3. Karadeniz, Ege ve Doğu Anadolu'nun büyük kısmı ..... derece deprem bölgesidir.
4. Anadolu'daki linyit yatakları ..... jeolojik zamanda oluşmuştur.
5. Ege ile Güney Marmara'da yer alan fay hatları ..... fay hattı olarak adlandırılır.

Türkiye'de Akdeniz ikliminin görüldüğü başlıca alanlar, Akdeniz ve Ege'nin kıyı kesimleri, Marmara'nın güneyi ve Güneydoğu Anadolu'nun batı kesimidir. Akdeniz ikliminin temel özelliği yazlar [ ] kışların ise [ ] geçmesidir. Yıllık sıcaklık ortalaması 18-20 °C, yıllık ortalama yağış miktarı 600-1000 milimetre kadardır. Ortalama sıcaklık yıl boyu 0 °C'un altına düşmez. Kar ve don olaylarına sık rastlanmaz. Sıcaklık ortalamaları enlem etkisine bağlı olarak güneyden kuzeye doğru [ ] Karasallığın etkisinin arttığı alanlarda günlük ve yıllık sıcaklık farkları [ ] Dağların kıyı çizgisine paralel uzandığı Akdeniz'de yıllık toplam yağış miktarı fazladır. Dağların kıyı çizgisine dik uzandığı Ege'de ise yıllık toplam yağış miktarı azalır. Akdeniz ikliminde en yağışlı mevsim kıştır.

B. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelime ve kavramlarla tamamlayınız.

1. Türkiye’de batıdan doğuya doğru gidildikçe sıcaklık ortalamalarının azalmasında ..... en önemli faktördür.
2. Trakya’da bulunan Ergene Havzası’nda ..... iklim tipi görülür.
3. Güneşlenme süresinin değişimi, Türkiye iklimini etkileyen ..... faktörlerden biridir.
4. Ocak ayı izoterm haritalarına göre Türkiye’de kış aylarında en sıcak yerler ..... kıyılarıdır.
5. ...., Türkiye’de özellikle kış aylarında etkili olan ve kuzeybatıdan esen bir yerel rüzgârdır.
6. Enlem etkisi, Türkiye iklimini etkileyen ..... bir faktördür.
7. Antalya’da yıllık ortalama sıcaklık değerinin, İzmir’dekinden yüksek olmasının temel nedeni ..... faktördür.
8. Türkiye’de kış aylarında etkili olan, kuzeyden esen soğuk ve nemli yerel rüzgârlara ..... adı verilir.
9. Türkiye genelinde, sonbahar ve kış aylarında ..... yağışlar etkili olur.
10. Gerisinde uzanan dağların kıyıya daha yakın ve daha yüksek olduğu Rize’de yıllık toplam yağış miktarı, Samsun’dakinden daha ..... dır.

C. Aşağıdaki ifadeler doğru ise yay ayraç içine “D”, yanlış ise “Y” yazınız.

1. ( ) Türkiye, Güneş ışınlarını, en dik açıyla temmuz ayında alır.
2. ( ) Kış aylarında, termik kökenli Sibiryaya yüksek basınçının etki alanı genişlediğinde Türkiye’de, kuru ve ayaz hava koşulları etkili olur.
3. ( ) Orta Anadolu’da ilkbahar aylarında etkili olan yağışlara orografik yağışlar adı verilmektedir.
4. ( ) İstanbul’da hem Akdeniz hem de Karadeniz ikliminin etkileri görülür.
5. ( ) Akdeniz ikliminin etkili olduğu yerlerde ortalama yağış miktarı 2500 milimetreden fazladır.
6. ( ) Benzer enlem değerleri üzerinde yer almalarına karşın, Muş’ta yıllık ortalama sıcaklığın Kayseri’dekinden düşük olmasının nedeni yükseltilidir.
7. ( ) Türkiye’de kıyılardan iç kesimlere doğru gidildikçe nem oranları azalır, karasallık artar.
8. ( ) Temmuz ayı izoterm haritalarına göre, Türkiye’nin en sıcak yerleri Akdeniz kıyılarında yer alır.
9. ( ) Her ikisinde de Akdeniz iklimi hâkim olmasına karşın, Antalya’da yıllık toplam yağış miktarının İzmir’den fazla olmasında dağların uzanış doğrultusu etkili olmuştur.
10. ( ) Ardahan’da kış aylarında sıcaklık değerlerinin Sivas’takinden daha düşük olmasındaki temel faktör enlemdir.

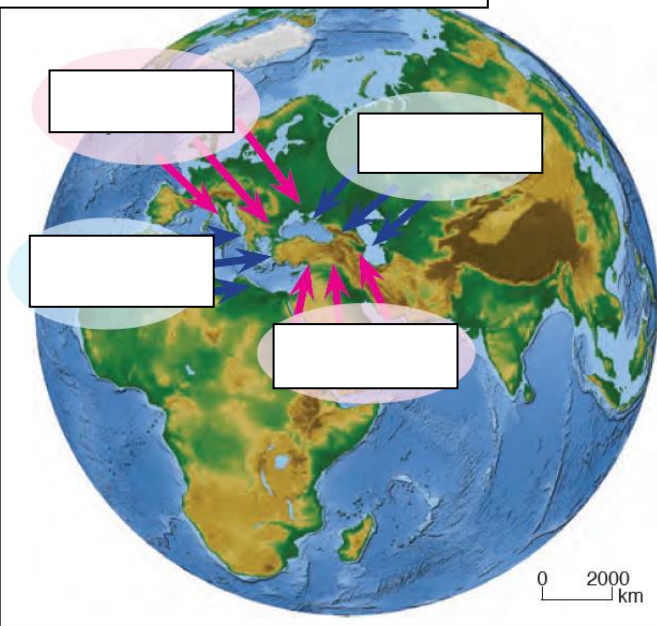
Türkiye’de Karadeniz iklimi, Karadeniz’in kıyı kesimleri ile Marmara’nın kuzeyinde etkilidir. Karadeniz ikliminin en belirgin özelliği ..... ve yıllık sıcaklık farkının az olmasıdır. Yazlar ..... kışlar ise nispeten ılık geçer. Yıllık sıcaklık ortalaması 13-15 °C, yıllık ortalama yağış miktarı 1000-1500 milimetre kadardır. Karasallığın etkisinin arttığı alanlarda günlük ve yıllık sıcaklık farkları da artar. Dağların kıyı çizgisine paralel uzandığı Karadeniz kıyılarında yıllık toplam yağış miktarı ..... Dağların yükseltilerinin azaldığı Orta Karadeniz ile Marmara’da yıllık toplam yağış miktarı, Doğu ve Batı Karadeniz’e göre daha azdır. Genel olarak her mevsimin yağışlı geçtiği Karadeniz ikliminde, sonbahar yağışlarının miktarı nispeten biraz daha fazladır.

Türkiye’de yarı kurak özellikler gösteren karasal iklim Orta Anadolu, Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, İç Batı Anadolu ve Ergene Havzası’nda etkilidir. Bu iklim tipinde yazlar ..... kışlar ..... ve kar yağışlıdır. Kış aylarında kar yağışı ve don olayları etkilidir. Yıllık sıcaklık farkı ..... Yıllık sıcaklık ortalaması özellikle yükseltiyeye bağlı olarak 4-12 °C arasında, yıllık ortalama yağış miktarı ise 400-700 milimetre arasında değişir. Konveksiyonel nedenlerle oluşan ilkbahar yağışları etkilidir. Yükseltilerin arttığı Erzurum-Kars Platosu’nda ise ..... yağışlar yaz aylarına doğru kayar ve belirgin kurak bir mevsim görülmez. Erzurum-Kars Platosu’nda karasallığın şiddeti fazladır. Yazlar kısa ve serin, kışlar ise çok soğuk geçer.

Türkiye'de bağıl nemin en düşük olduğu yer ise Anadolu'dur. Bu alanlarda yıllık ortalama bağıl nem oranı %45-%55 arasındadır. Bu bölgede nem oranını artıracak büyük su kütlelerinin olmaması ve özellikle yaz aylarında sıcaklık değerlerinin çok yüksek olması nedeniyle bağıl nem düşüktür.

Basınçların adları ve özellikleri?

2. TÜRKİYE'DE BASINÇ VE RÜZGÂRLAR

Türkiye, çevresinde bulunan termik ve dinamik kökenli basınç merkezlerinin etkisi altındadır (Harita 6.2). Yaz aylarında, Arap Yarımadası'nın aşırı ısınması sonucu, termik kökenli Basra alçak basıncının etki alanı genişler ve Türkiye'de sıcak ve kurak bir yaz mevsimi yaşanır. Basra alçak basıncının etkisinin azaldığı dönemlerde ise dinamik kökenli Asor yüksek basıncına bağlı olarak Akdeniz'den sokulan nemli hava kütleleri daha serin hava koşullarına neden olur.

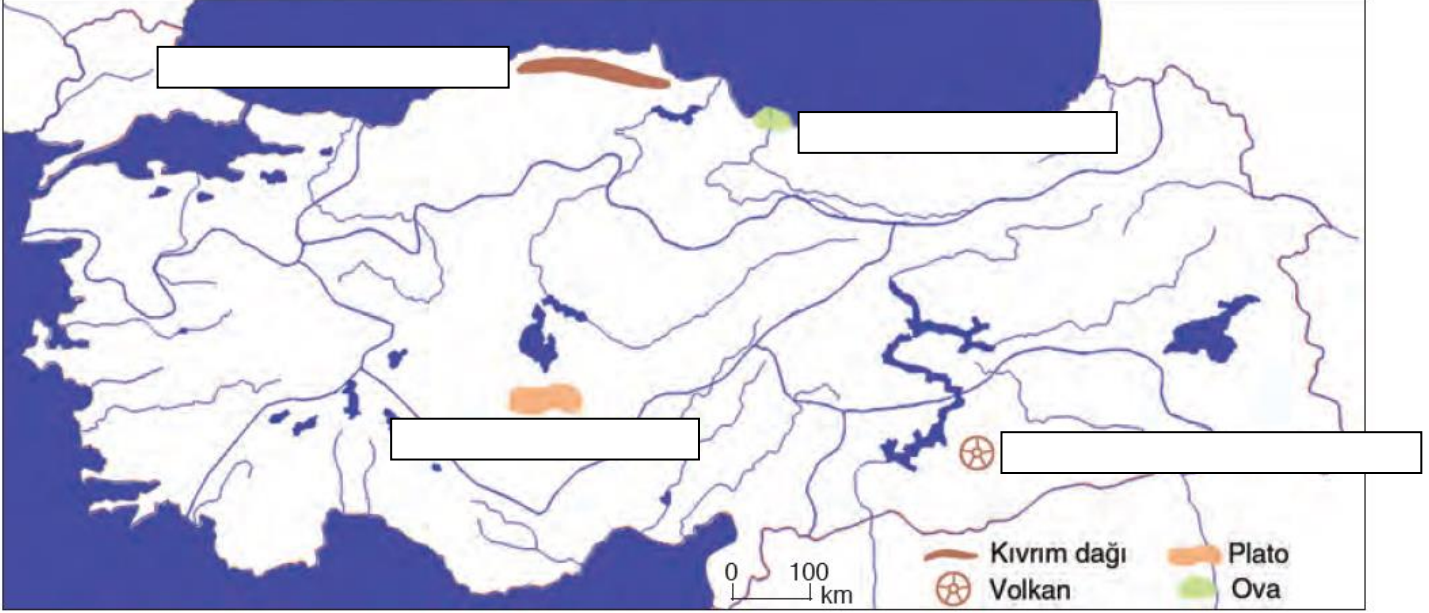
Türkiye'nin bir orta kuşak ülkesi olduğunu ve Türkiye'de yaz ile kış döneminde çok belirgin sıcaklık farkları yaşandığını biliyorsunuz. Türkiye'de uzun yıllar boyunca yaşanan sıcaklıkların ortalaması ile oluşturulan Harita 6.1'i incelediğimiz zaman kıyıların sıcaklık değerlerinin iç kesimlerden fazla olduğunu görürüz. Kıyılarda sıcaklık, [ ] etkisine bağlı olarak güneyden kuzeye doğru gidildikçe azalır. İç kesimlerdeki sıcaklık ortalamaları ise [ ] bağlı olarak batıdan doğuya doğru gidildikçe genel olarak azalır. Yıllık ortalama sıcaklıkların en yüksek olduğu yerler Akdeniz ve Güney Ege kıyıları ile Güneydoğu Anadolu'dur. Bu alanlarda yıllık ortalama sıcaklık değeri 16 °C'un üzerindedir. [ ] Bölümü ise 4°C'un altındaki sıcaklık ortalaması ile yıllık ortalama sıcaklığın en düşük olduğu yerdir.

[ ] Türkiye'nin iklim özelliklerini belirleyen faktörler küresel ve yerel faktörler olarak iki ana grupta toplanır. Türkiye'nin Kuzey Yarım Küre'de yer alan bir orta kuşak ülkesi olması ve Güneş ışınlarının [ ] bağlı olarak geliş açısının değişmesi, ülkemiz iklimini etkileyen temel faktördür. Bu durum Türkiye'de dört mevsimin belirgin olarak yaşanmasını sağlamıştır. Yaz aylarında Güneş ışınları Türkiye'ye gelebileceği en dik açılarla gelir. Gündüz süresi uzun olduğu için [ ] süresi de uzundur. Bu nedenle tüm yurttaki hava sıcaklıkları artar. Kış aylarında ise tam tersi bir durum söz konusudur. Bu mevsimde Güneş ışınlarının Türkiye'ye eğik açılarla gelmesi, sıcaklık değerlerinin azalmasına neden olur. Ayrıca gece sürelerinin uzunluğu güneşlenme sürelerini de [ ] Türkiye'de enlem etkisi nedeniyle kuzeyden güneye doğru gidildikçe genel olarak sıcaklık değerleri [ ] Ancak Türkiye'nin iklim özelliklerini yalnızca Dünya'nın hareketleri ve enlem faktörü belirlemez.

3. Aşağıda, Türkiye iklimini etkileyen faktörler verilmiştir. Bu faktörlerin küresel bir faktör mü yoksa yerel bir faktör mü olduğunu örnekteki gibi belirtiniz. Bu faktörlerin her birinin Türkiye iklimi üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu arkadaşlarınızla tartışınız.

Yükselti	(.....)	Bakı	(.....)
Dağların uzanış doğrultusu	(yerel faktör)	Karasallık-denizellik	(.....)
Güneşlenme süresi	(.....)	Yerel rüzgârlar	(.....)
Dünya'nın hareketleri	(.....)	Enlem etkisi	(küresel faktör)
Yerel basınç merkezleri	(.....)	Dünya'nın eksen eğikliği	(.....)

Aşağıdaki ifadeler doğru ise yay ayaç içine “D”, yanlış ise “Y” yazınız.

- ( ) Türkiye'nin kuzey ve güney kesimlerinde bulunan dağların uzanış doğrultusu ile fay hatlarının uzanış doğrultusu arasında paralellik vardır.
- ( ) Hem Güneydoğu Anadolu hem de Orta Anadolu'da Karacadağ ismini taşıyan volkan dağlarımız bulunmaktadır.
- ( ) Yüksek dağlarımızda görülen sirk ve moren depoları gibi yer şekilleri rüzgârlar tarafından oluşturulmuştur.
- ( ) Haymana, Cihanbeyli ve Bozok Platoları, Doğu Anadolu'da yer almaktadır.
- ( ) Fırat Nehri, Güneydoğu Torosları geçerken genellikle yarma vadileri oluşturmuştur.

Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelime ve kavramlarla tamamlayınız.

- Türkiye, ... kuzey paraleli ile ..... kuzey paraleli arasında yer almaktadır.
- Batı Anadolu'da bulunan Bozdağlar, orojenik hareketler sonucu oluşan bir ..... dağdır.
- Karadeniz, Ege ve Doğu Anadolu'nun büyük kısmı ..... derece deprem bölgesidir.
- Anadolu'daki linyit yatakları ..... jeolojik zamanda oluşmuştur.
- Ege ile Güney Marmara'da yer alan fay hatları ..... fay hattı olarak adlandırılır.

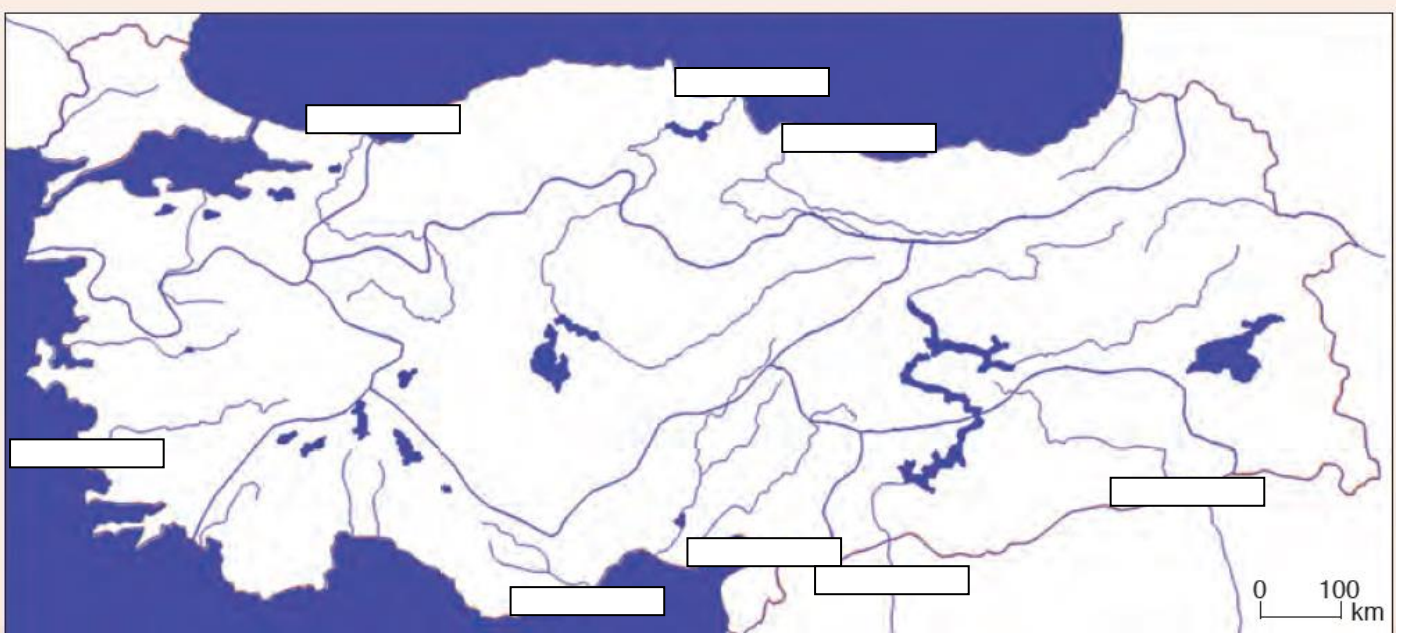
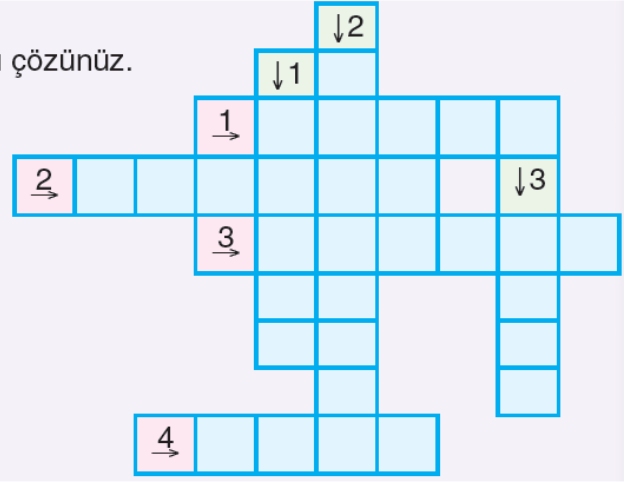
Aşağıdaki soruları yanıtlayarak yandaki mini bulmacayı çözünüz.

Soldan sağa

1. Fırat Nehri'nin bir kolu.
2. Türkiye'nin en batı noktasındaki burnun adı.
3. Batı Torosları oluşturan dağlardan birinin adı.
4. Konya Karapınar'da yer alan volkanik bir oluşum.

Yukarıdan aşağıya

1. Birinci jeolojik zamanda oluşmuş ilk kıta çekirdekleri.
2. Ceyhan ve Seyhan Nehirlerinin oluşturduğu delta.
3. Türkiye'nin en yüksek dağı.

çözünen karstik kayaların yaygın olarak bulunduğu Güney Ege ile Batı ve Orta Akdeniz'de karstik şekiller görülür. Bu bölgelerde eğimli alanlarda lapa, eğimin azaldığı yerlerde ise dolin ve uvalalar meydana gelmiştir. En büyük karstik şekillerden biri olan (karstik ova) de bu alanlarda yaygındır. Muğla, Kestel, Elmalı gibi ovalarımız birer Bir diğer önemli karstik çözünme şekli olan karstik özellikle Toros Dağlarında görülür. Alanya'daki Damlataş (Fotoğraf 5.20), Mersin'deki Narlıkuyu, Burdur'daki İnsuyu Mağaraları en bilinen karstik mağaralarımızdır. Bu mağaralarımızın içerisinde karstik şekilleri olan sarkıt ve dikitlerin en güzel örneklerini görmek mümkündür. Bir diğer karstik birikim şekli olan en tipik örnekleri ise Denizli Pamukkale'de bulunmaktadır.

Üç yanı denizlerle çevrili olan ülkemizde [ ] ve [ ] da önemli aşınım ve birikim şekilleri meydana getirir. [ ] kıyıların yaygın olduğu Karadeniz ve Akdeniz kıyılarında dalga aşınım şekillerinden biri olan falezler yaygındır. Enine kıyılarda sıkça görülen koy ve körfezlerde ise dalga ve akıntı biriktirmesi sonucu [ ] oluşmuştur. Türkiye’de diğer dalga-akıntı biri-

Türkiye’de Konya Karapınar çevresi ile kumsalların geniş alan kapladığı kıyı bölgelerinde rüzgârların oluşturduğu birikim şekilleri özellikle de [ ] görülür (Fotoğraf 5.18). Bunun dışında bitki örtüsü bakımından fakir olan ve hâkim rüzgârlara açık sahalarda [ ] kayalara da sıklıkla rastlanır.

Türkiye’de kurak ve yarı kurak bölgelerde, özellikle ilkbahar yağışları sonrasında oluşan dönemlik akarsular ve sellenmeler de bazı yer şekilleri oluşturur. Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu ile Nevşehir-Ürgüp-Göreme çevresinde, eğimli yamaçlarda [ ] sıkça rastlanır (Fotoğraf 5.15).

1. TÜRKİYE’DE AKARSULARIN OLUŞTURDUĞU YER ŞEKİLLERİ

Türkiye’de yeryüzünü şekillendiren en önemli dış kuvvet akarsulardır. Türkiye’nin iklim özellikleri ile yüksek ve engebeli bir arazi yapısına sahip olması, akarsu aşındırma faaliyetlerini artırmıştır.

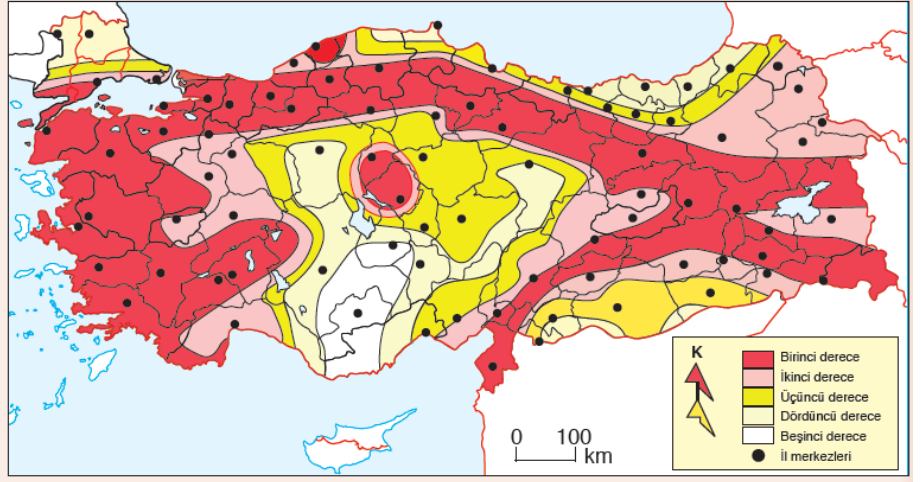
Türkiye’de görülen en önemli akarsu aşınım şekli [ ]. Eğimin fazla olduğu dağ yamaçlarında akarsular hızla akar. Aşındırmanın kuvvetli olduğu bu alanlarda tabansız vadiler meydana gelir. Doğu Karadeniz Dağları’nın Karadeniz’e bakan yamaçlarında akan dereler çoğunlukla tabansız vadilerde akmaktadır.

Eğimin nispeten azaldığı alanlarda akarsuların yanal aşındırması ve taşıdığı [ ] belli alanlarda biriktirmesi sonucunda tabanlı vadiler oluşur. Orta Anadolu, Doğu Anadolu ve Batı Anadolu’da bulunan birçok akarsu, tabanlı vadilerde akmaktadır.

Yüksek dağ sıralarını enine yaran akarsular ise boğaz (yarma) vadileri oluşturur. Yeşilirmak Canik Dağlarını, Fırat Nehri Güneydoğu Torosları geçerken boğaz vadiler oluşturur.

İç kuvvetler, Türkiye’de özellikle [ ] zamanda yeni yeryüzü şekilleri meydana getirirken o zamandan bu yana dış kuvvetler de bu yer şekillerini aşındırmaktadır. Dış kuvvetlerin genel işlevi yükseltmeleri aşındırmak, aşındırdıkları malzemeleri taşımak, taşıdıkları malzemeleri çukur alanlarda, deniz veya göl tabanlarında [ ] Peki, dış kuvvetlerin hangileri olduğunu, hangi iklim bölgelerinde hangi dış kuvvetlerin daha etkili olduğunu hatırlıyor musunuz? Bu durumda, bir orta kuşak ülkesi olan Türkiye’de en etkili dış kuvvet [ ] tezini savunabilir misiniz? İşte bu konumuzdu Türkiye’nin yer şekillerinin oluşum süreçlerini dış kuvvetlerle ilişkilendirerek açıklamaya çalışacağız.

1. Yandaki haritada Türkiye'nin deprem bölgeleri gösterilmiştir. Harita 5.4'teki Türkiye fay hattı haritası ile yandaki haritayı karşılaştırınız. Bu harita oluşturulurken Harita 5.4'ten yararlanılmış olabilir mi?

2. Türkiye'de hangi kentler birinci derece deprem bölgesi üzerindedir? Atlasalarınızdan da yararlanarak, bu kentleri bulup harita üzerine işaretleyiniz.

Harita 5.4'ü incelediğimizde, Türkiye'de başta Kuzey Anadolu Fay Hattı olmak üzere Batı Anadolu ve Doğu Akdeniz fay hatlarının bulunduğunu görmekteyiz. Bu fay hatları genel olarak kıvrım ve kırık sistemlerini takip eder. Doğu ve Batı Anadolu'da irili ufaklı pek çok fay hattı bulunur. Bu durumun en önemli nedeni, Arap Levhası'nın kuzeye doğru hareket etmesi ve Anadolu'yu sıkıştırmasıdır.

Harita 5.4: Türkiye fay hattı haritası

Ülkemiz topraklarının büyük bir kısmı önemli ve aktif fay hatları üzerinde bulunmaktadır. Bu nedenle kökenli depremler Türkiye'de her zaman için etkili olmuş ve olmaya da devam etmektedir. Türkiye neden fay hatlarının bu kadar yoğun bulunduğu bir ülkedir? Bunun Anadolu'nun zamanda genel hatlarıyla oluşan genç bir ülke olmasıyla bir ilgisi olabilir mi? Bu zamanda yaşanan şiddetli orojenik ve epirojenik hareketler, Anadolu karasının faylarla parçalanmasına neden olmuş mudur? Tartışınız.

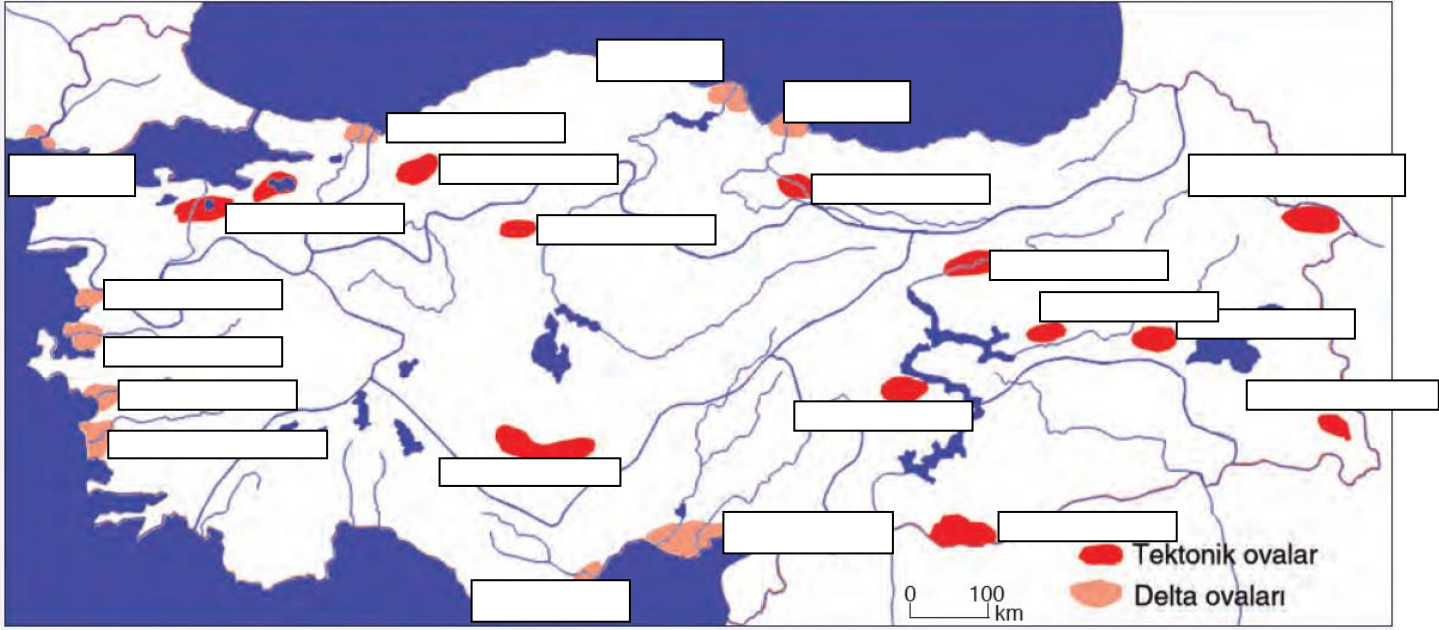
2. TÜRKİYE'DE EPIROJENEZ

Yer kabuğunu meydana getiren levhaların hareketlerinin, kara kütlelerinin toptan ya da neden olduğunu ve bu iç kuvvete epirojeniz adı verildiğini hatırlıyor musunuz? Bu iç kuvvet, Anadolu'da III ve IV. jeolojik zamanlarda ve oluşmasında, Doğu Anadolu'nun ortalama yükseltisinin fazla olmasında ve Anadolu'nun toptan yükselmesinde etkili olmuştur (Harita 5.3).

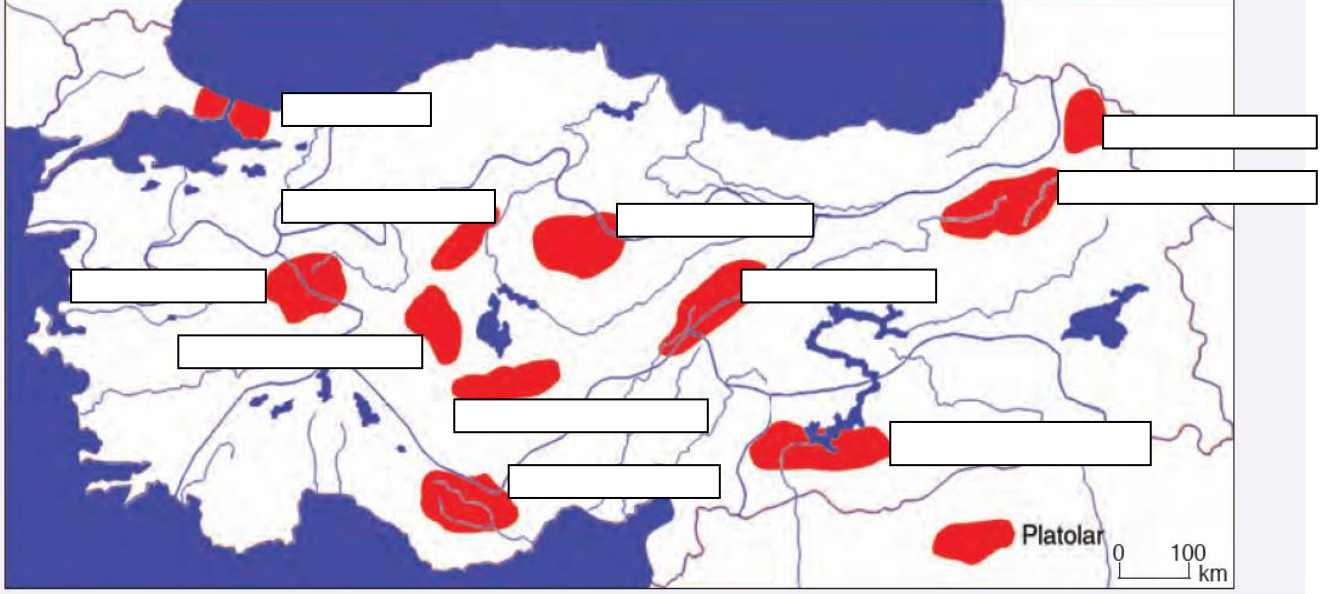
Harita 5.3: Türkiye'nin ortalama yükseltisinin fazla olmasında epirojenik hareketlerin etkisi çok fazladır.

Altınbaşak (Harran), Bafra, Bakırçay, Bingöl, Büyük Menderes, Çarşamba, Çubuk, Çukurova, Düzce, Erzincan, Gediz, Gemlik, Iğdır, Karacabey, Konya-Ereğli, Küçük Menderes, Malatya, Meriç, Muş, Niksar, Sakarya, Silifke, Yüksekova.

Akarsuların denize döküldükleri yerlerde güçlü akıntı ve gelgit olayları görülmüyorsa [ ] yani deltalar meydana gelir. Ülkemizdeki başlıca delta ovaları Karadeniz kıyısında oluşan Çarşamba, [ ] ve Sakarya, Marmara Denizi kıyısında oluşan Susurluk, Ege Denizi kıyısında oluşan Bakırçay, [ ] Küçük ve Büyük Menderes ile Akdeniz kıyısında oluşan Silifke (Fotoğraf 5.10) ve [ ] deltalarıdır.

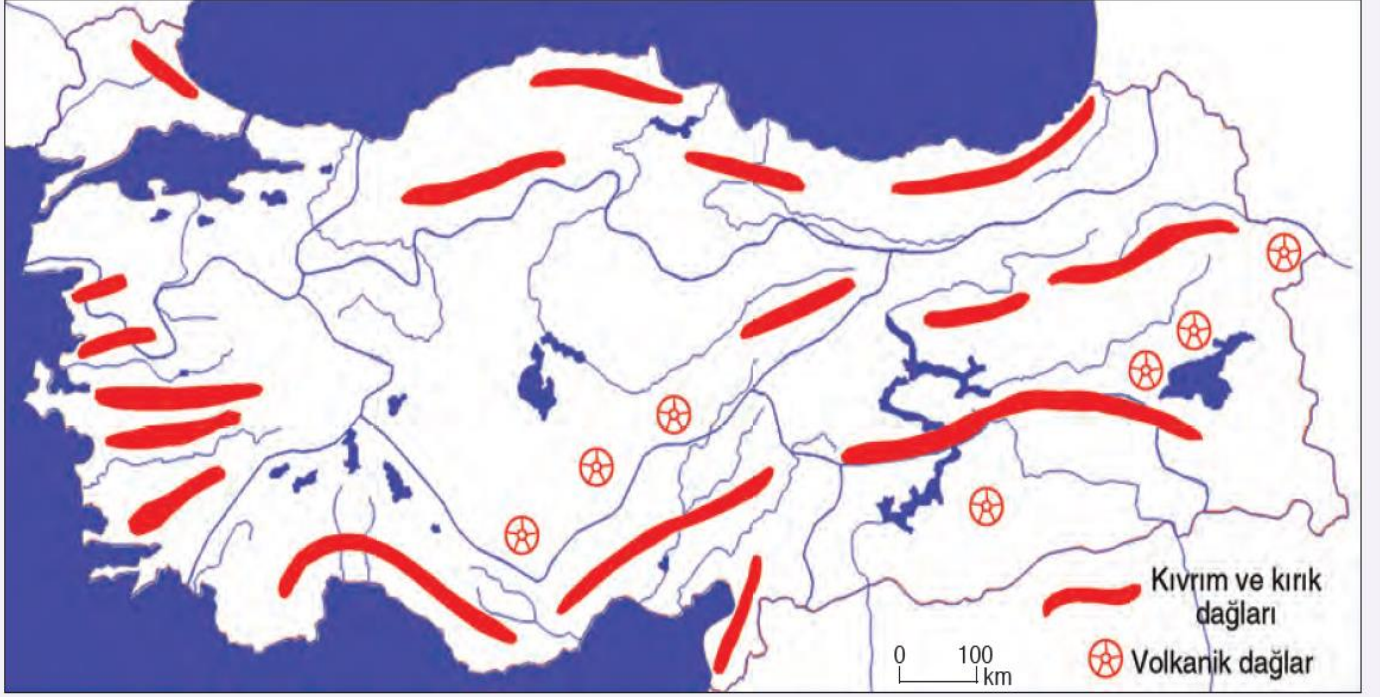
Ardahan, Bozok, Cihanbeyli, Çatalca-Kocaeli, Erzurum-Kars, Gaziantep-Şanlıurfa, Haymana, Obruk, Taşeli, Uzunyayla, Yazılıkaya.

Genel olarak Türkiye'deki platolar yapısal anlamda benzer özellikler göstermekle birlikte, Orta Anadolu'daki Obruk Platosu ile Akdeniz'deki Taşeli Platosu (Fotoğraf 5.9) [ ] bir yapıya sahiptir.

Türkiye'deki platoların çoğunluğu Anadolu'nun iç kesimlerinde yer almaktadır. Haymana, [ ], Bozok, Yazılıkaya ve Uzunyayla Platoları bunlara örnek olarak verilebilir. Güneydoğu Anadolu'daki Gaziantep-Şanlıurfa Platosu ile Marmara'daki [ ] Platosu diğer önemli platolarımızdır. Doğu Anadolu'nun en önemli platoları ise Erzurum-Kars (Fotoğraf 5.8) ve [ ] Platolarıdır. Atlasalarınızda Türkiye fiziki haritasından da yararlanarak Doğu Anadolu'da bulunan platolar ile diğer bölgelerimizdeki platoları, ortalama

Ağrı, Amanos (Nur), Aydın, Batı Toroslar, Bozdağlar, Canik, Doğu Karadeniz, Erciyes, Güneydoğu Toroslar, Hasan, Karasu-Aras, Karadağ, Karacadağ (Güneydoğu Anadolu), Köroğlu, Küre, Madra, Menteşe, Mercan, Nemrut, Orta Toroslar, Süphan, Tecer, Yıldız, Yunt.

hareketlerle oluşan dağ sıraları, tabakaların esneklik durumlarına göre ya da . Ülkemizin en önemli dağ sıraları Alp orojenezinde kırılmalar sonucu oluşmuş dağlardır. Köroğlu, Bolu, Küre, Canik ve Doğu Karadeniz Dağları (Fotoğraf 5.5) gibi dağlar Dağlarını meydana getirirken Batı Toroslar, Orta Toroslar ve Güneydoğu Toroslar gibi kıvrım dağları ise Dağlarının bölümlerini meydana getirir. Doğu Anadolu'ya doğru birbirine yaklaşan

Orojenik hareketler sonucunda dirençli tabakalar kırılır. Kırıkların yükselen kısmı olan kırık dağlarını oluşturur. Batı Anadolu'da yer alan ve kıyı çizgisine dik olarak uzanan Yunt, Madra (Fotoğraf 5.6), Aydın Dağları ile Bozdağlar ülkemizdeki kırık dağlarına örnek olarak gösterilebilir. Kuzey

TÜRKİYE'NİN YER ŞEKİLLERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Türkiye, ortalama yükseltisi ..... olan bir ülkedir. Ülkemizin ortalama yükseltisi ..... metredir. Ortalama yükselti değerleri, ...dan .....ya doğru gidildikçe artar. Türkiye'de dağlar genel hatlarıyla .....-..... doğrultusunda, Akdeniz ve Karadeniz Bölgesi'nde kıyı şeridinde ....., Ege Bölgesi'nde ise kıyı şeridinde ..... olarak uzanır. Türkiye, dağlık bir ülke olduğu için ..... ve ..... bir yapıya sahiptir. Ancak dağlar arasında ve kıyılarda ..... düzlükler de bulunmaktadır. Bu düzlüklerin en önemlileri ise ..... ve .....lardır. Türkiye, genel hatlarıyla ..... ve ..... jeolojik zamanda oluştuğu için ..... ve ..... bir kuşak üzerinde bulunmaktadır.

1132, batı, batı, dik, doğu, doğu, dördüncü, eğimli, engebeli, fazla, genç, geniş, hareketli, ova, paralel, plato, üçüncü.

2 milyon yıl öncesinde başlayıp günümüzde de hâlâ devam etmekte olan IV. jeolojik zaman ise Türkiye'nin bugünkü görünümünü kazandığı zamandır. Fay kuşakları boyunca görülen çökme ve

Türkiye, 1132 metrelik ortalama yükselti değeriyle Dünya'nın yükselti ortalaması fazla olan ülkelerinden biridir. Kıyıda iç kesimlere ve batıdan doğuya doğru dikçe yükselti değerleri artar. Bu durum özellikle sıcaklık ortalamalarının iç ve doğu kesimlere uzamasına neden olur.

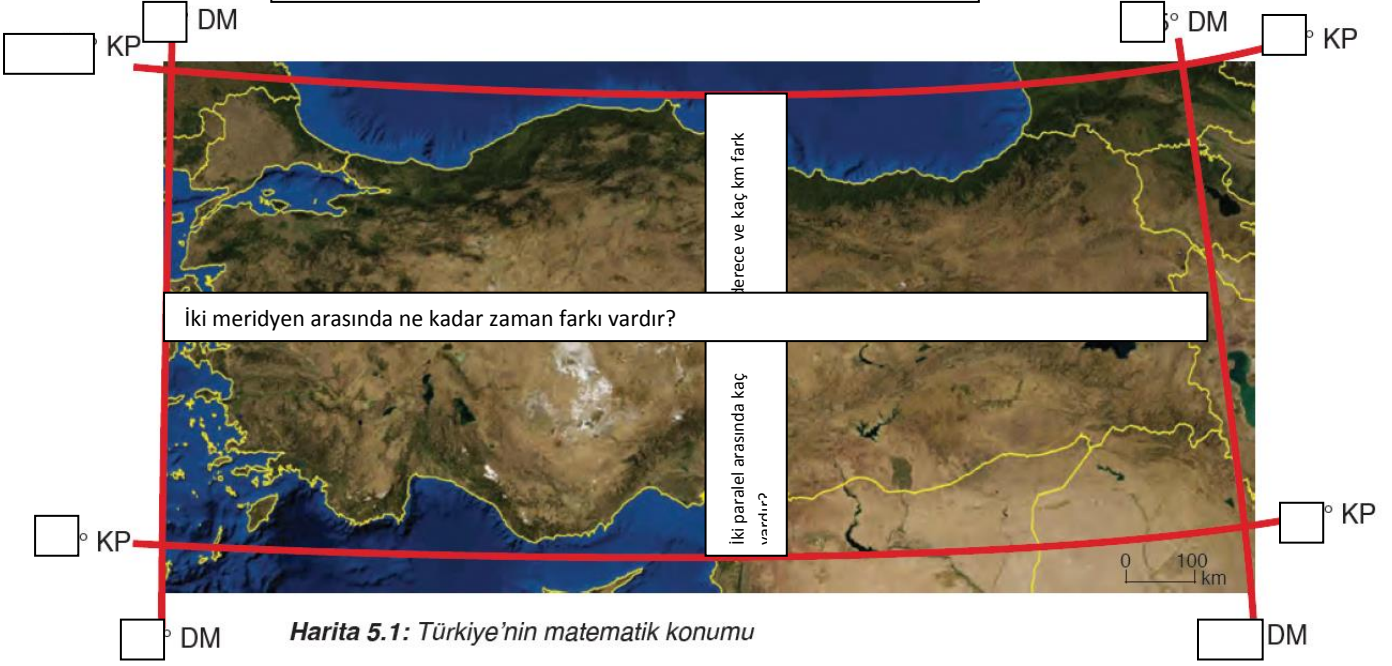
Türkiye'de dağ sıraları genel hatlarıyla doğu-batı doğrultusunda uzanır. Karadeniz ve Akdeniz kıyılarında kıyı çizgisine paralel uzanan dağ sıraları nedeniyle iç kesimlerde yıllık toplam yağış miktarları ile nem oranları azalır. Bu durum, kuzey-güney yönlü kara ve demir yolu ulaşımını da olumsuz yönde etkiler.

Türkiye'nin özel konumu incelendiğinde Dünya'da çok önemli konuma sahip olduğu görülür. Asya, Avrupa ve Afrika Kıtalarının birbirine en çok yaklaştığı yerde bulunan Türkiye, bu üç kıta arasında doğal köprü durumundadır.

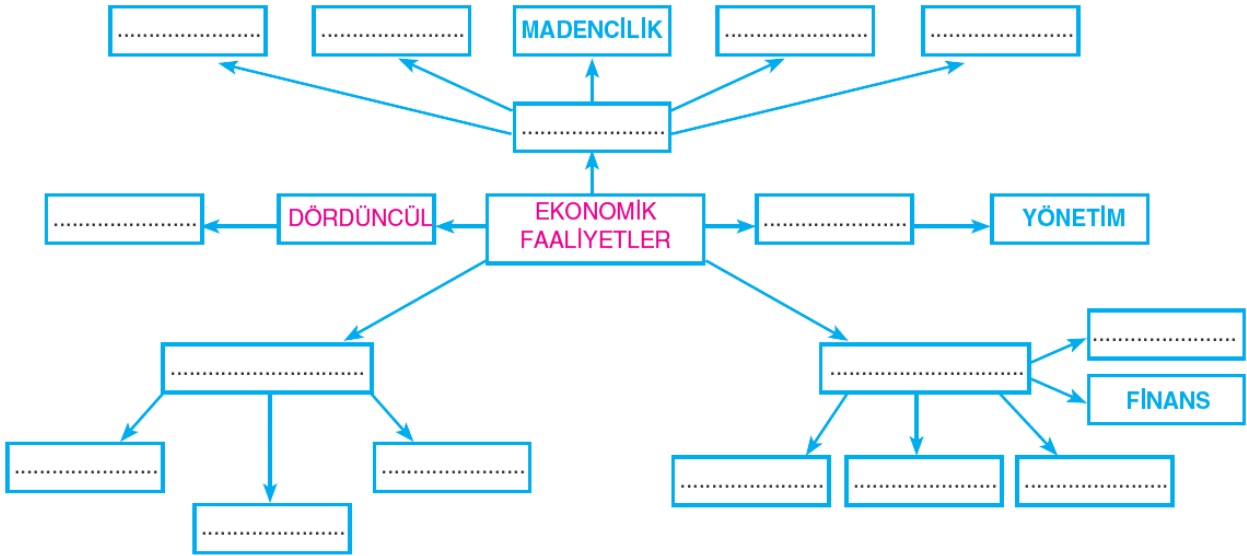
Türkiye'nin özel konumunun bir diğer sonucu ise jeopolitik açıdan sahip olduğu önemdir. Jeopolitik konum, Dünya üzerindeki herhangi bir yerin çevresindeki ülke ve bölgelere veya stratejik öneme sahip kaynaklara (petrol, doğal gaz, tatlı su, boğaz ve kanallar gibi) göre konumunun belirlenmesidir.

Türkiye'nin en kuzeyi ile en güneyi arasında 6° lik enlem farkı bulunur. Bu fark nedeniyle Güneş ışınlarının geliş açısı güneyden kuzeye doğru gidildikçe azalır. Bu durumun en önemli sonucu ise güney kıyılarımızda sıcaklık ortalamalarının daha ..... olmasıdır. Yine enlem etkisi nedeniyle güneyden kuzeye doğru gidildikçe denizlerimizin sıcaklık değerleri ile tuzluluk oranları ..... Türkiye'nin doğusu ile batısı arasında 19° lik boylam farkı bulunur. Bu durumun en önemli sonucu ise ülkemizin en doğrusu ile en batısı arasında ..... dakikalık yerel saat farkının olmasıdır.

Paralel ve meridyen değerlerini belirtiniz.

Balıkçılık, Beşincil, Birincil, Enerji, Hayvancılık, İkincil, İletişim, İnşaat, Ormancılık, Sanayi, Tarım, Ticaret, Turizm, Ulaşım, Üçüncül, Yazılım

B. Aşağıdaki ifadeler doğru ise yay ayraç içine “D”, yanlış ise “Y” yazınız.

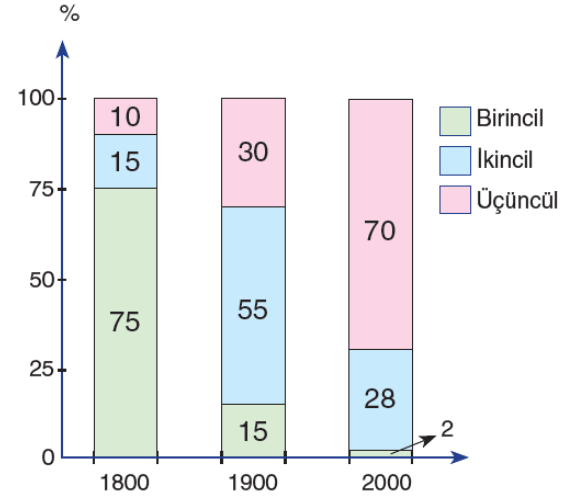
1. ( ) Okyanus, deniz, göl ve akarsularda avlanma, yapay oluşturulan ortamlarda ise üretime dayalı ekonomik sektöre hayvancılık adı verilir.
2. ( ) Üçüncül ekonomik faaliyetlerin başlıcaları sanayi ve enerji üretimi sektörleridir.
3. ( ) Büyük işletme ve şirketlerin yöneticileri beşincil ekonomik faaliyet grubunda yer alır.
4. ( ) Az gelişmiş bir ülkede nüfusun büyük çoğunluğu geçimini birincil ekonomik faaliyetlerden sağlar.
5. ( ) Gelişmiş ülkelerde üçüncül ekonomik faaliyetlerin millî gelire katkısı çok azdır.
6. ( ) Ekonominin temeli ham madde, üretim ve tüketimdir.
7. ( ) Hayvancılığın modern yöntemlerle yapıldığı ülkelerde, hayvan başına elde edilen et ve süt verimi azdır.
8. ( ) Kanada, Rusya, Brezilya ve Kongo gibi ülkeler orman ham maddesi bakımından zengindir.
9. ( ) Üçüncül, dördüncül ve beşincil ekonomik faaliyetlerin tümü hizmet sektörü olarak da adlandırılır.
10. ( ) Finans, hukuk, sağlık ve eğitim sektörleri ikincil ekonomik faaliyetler içerisinde yer alır.

C. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelime ve kavramlarla tamamlayınız.

1. Ekme, biçme, dikme ve toplama gibi yollarla tahıl, sebze ve meyve üretme işlemine ..... adı verilir.
2. Akarsularda barajlar vasıtasıyla elde edilen enerjiye ..... enerji denir.
3. Sanayi Devrimi sonrasında, Batı Avrupa ülkelerinde ..... ekonomik faaliyetlerde çalışanların oranı artmıştır.
4. Otomotiv, demir-çelik gibi sanayi kolları ..... sanayi olarak adlandırılır.
5. M. Bradshaw'ın Dünya gelişmişlik haritasına göre, Güney Yarım Küre'deki gelişmiş ülkeler ..... ve .....'dır.
6. İnsanların hayatlarını sürdürürebilmek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yaptıkları etkinliklere ..... adı verilir.
7. Norveç, Japonya ve İzlanda gibi ülkelerde ..... faaliyeti sadece yaygın bir ekonomik etkinlik değil, aynı zamanda kültürel bir unsurdur.
8. Enerji üretimi, ... ekonomik faaliyetlerden biridir.
9. Birincil ekonomik faaliyetler genel olarak ..... sektörü, ikincil ekonomik faaliyetler ise ..... sektörü şeklinde de adlandırılır.
10. Bahreyn, Katar, Kuveyt ve Brunei gibi petrol ve doğal gaz bakımından zengin olan ülkelerde ..... ekonomik faaliyetlerde çalışan nüfus oranı yüksektir.

Gelişmiş ülkelerde hem birincil ekonomik faaliyetlerde çalışanların oranı hem de bu ekonomik faaliyetin ülke ekonomisine katkısı düşüktür. Ancak bu durum her zaman böyle değildi. Gelişmiş ülkelerin bu duruma ulaşması çok uzun yıllar aldı. Örneğin İngiltere, Sanayi Devrimi'nden önceki uzun yıllarda tipik bir tarım toplumdurdu. 1800'lü yıllar ve öncesinde İngiltere halkının büyük çoğunluğu birincil ekonomik faaliyetlerde çalışmaktaydı. Sanayi Devrimi ile birlikte kentlerde büyük fabrikaların kurulması, bu fabrikalarda iş gücüne ihtiyaç duyulması ve kentlere hızlı iç göçlerin yaşanması sonucu 1900'lü yıllarda ikincil ekonomik faaliyetlerde özellikle [ ] sektöründe çalışan nüfusun oranı arttı. Günümüzde dünyanın en gelişmiş ülkeleri arasında yer alan İngiltere'de, halkın büyük çoğunluğu diğer gelişmiş ülkelerde olduğu gibi [ ] ekonomik faaliyetlerde çalışmaktadır (Grafik 4.1).

Grafik 4.1: İngiltere'de çalışan nüfusun farklı dönemlerde ekonomik faaliyetlere göre dağılımı

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerini belirlemek için birçok ölçüt kullanılır. Bu ölçütler içerisinde ekonomik verilere dayalı ölçütlerin payı oldukça fazladır. M. Bradshaw'ın (M. Biredşav) belirlediği ve ekonomik verilerin fazla olduğu ölçütlere göre hazırlanan gelişmişlik haritasında (Harita 4.1), gelişmiş ülkelerin çok büyük bir kısmının [ ] Yarım Küre'de olduğunu görmekteyiz. [ ] Yarım Küre'de ise yalnızca Avustralya ve Yeni Zelanda bu grup içerisinde yer almaktadır. Gelişmemiş ülkelerin ise Afrika Kıtası'nın doğusunda ve Sahra Altı Afrika'sı adı verilen bölgede yoğunlaştığını görüyoruz. Dünyanın gelişmiş ve gelişmemiş ülkelerinin genelde aynı yerlerde yoğunlaşmış olması nasıl açıklanabilir? Arkadaşlarınızla tartışınız.

Aşağıda verilen mesleklerin hangi sektör ve hangi ekonomik faaliyet içerisinde yer aldığını örneklerdeki gibi yazınız.

Meslek Adı	Ekonomik Sektör	Ekonomik Faaliyet Grubu
Avukat	.....	.....
Bakan	.....	.....
Balıkçı	.....	.....
Coğrafi bilgi sistemleri uzmanı	.....	.....
Çoban	Hayvancılık	Birincil Ekonomik Faaliyet
Devlet memuru	.....	.....
Fabrika işçisi	.....	.....
Fabrika müdürü	Yönetim	Beşincil Ekonomik Faaliyet

[ ] EKONOMİK FAALİYETLER

[ ] ekonomik faaliyetler ise [ ] ekonomik faaliyetlerden gelen bilgiye dayanarak belli karar verme yetkisine sahip olan yönetici grubu içerir. Büyük işletme ve şirketlerin yöneticileri (Fotoğraf 4.15) ile ülke yönetiminde söz sahibi olan insanları [ ] ekonomik faaliyetlerde çalışan kişilere örnek olarak gösterebiliriz.

[ ] EKONOMİK FAALİYETLER

[ ] ekonomik faaliyetler bilgisayar, uydu ve bilgi aktarma sistemlerinin gelişmesi ile ortaya çıkan bilgi toplama, işleme, değiştirme işlemleri ile donanım, yazılım, Genel Ağ ve grafik tasarımı (Fotoğraf 4.14) gibi işlerle uğraşan kesimin çalıştığı faaliyetlerdir. Son yıllarda giderek yaygınlaşan coğrafi bilgi sistemleriyle uğraşan kişiler de buna örnek olarak verilebilir.

Diğer [ ] ekonomik faaliyetler içerisinde son yıllarda hızla önem kazanan sektör [ ] sektördür. (Fotoğraf 4.13) Sigortacılık, borsa, bankacılık gibi iş kollarını içerisine alan [ ] sektörü, teknolojik gelişmeler sayesinde yaygın ve yüksek hizmet kalitesine ulaşmıştır. Bunların dışında; hukuk, sağlık ve eğitim sektörleri ile devlet veya özel sektöre ait büro hizmetlerinde çalışanlar, profesyonel sanatçı ve sporcular da üçüncül ekonomik faaliyetler içerisinde yer alır.

[ ] EKONOMİK FAALİYETLER

Birincil ve ikincil ekonomik faaliyetler sonucunda üretilen ürünlerin tüketiciye ulaştırılması ve pazarlanması ile ilgili ekonomik faaliyetlerin tamamıdır. Örneğin, pamuğun fabrikalarda işlenmesi sonucu ortaya çıkan pamuklu bir elbisenin ulaşım araçlarıyla kent merkezlerine taşınması, toptancılar tarafından bu kentteki mağazalara dağıtılması ve mağazalarda tüketicilere sunulması işlemlerinin tamamı [ ] ekonomik faaliyetlerdir. Ticaret, ulaşım, iletişim gibi temel faaliyetlerin yanı sıra turizm, finans, sağlık, eğitim, hukuk,

EKONOMİK FAALİYETLER

Birincil ekonomik faaliyetlerle elde edilen ham maddelerin bir kısmını işlenmemiş hâlde tüketebiliriz. Örneğin bir meyveyi ya da balı doğrudan tüketebiliriz. Ancak ham maddelerin tümünü hiçbir işleme tabi tutmadan tüketmemiz mümkün olabilir mi? Temel besin kaynağımız olan tahılların una ve ekmeğe, ipekböceğinin ürettiği ipeğin ipliğe ve tekstil ürünlerine, küçükbaş hayvan yünlerinin bir kazak ya da halıya, demirin beyaz eşya ve otomobile, kömür ve petrolün enerjiye dönüşmesi nasıl mümkün olmaktadır? Düşüncelerinizi not defterinizle notlayınız.

İnsanların hayatlarını sürdürebilmek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yaptıkları etkinlikler faaliyet olarak adlandırılır. Ekonominin temeli dir. ise ham maddenin işlenerek mamul maddenin elde edilmesine kadar geçen süreçtir. Üretimin karşılığı ise üretilen malların . Yapmış olduğunuz etkinlikte sizin de gruplandığınız gibi ekonomik faaliyetler temel özelliklerine göre birkaç başlık altında toplanır. Şimdi, bu ekonomik faaliyetleri tanıyalım.

C. Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelime ve kavramlarla tamamlayınız.

1. MÖ 20 bin ile 5 bin yılları arasında pleistosenin son buzul döneminde karasal bir köprü hâline gelen ..... Boğazı vasıtasıyla ..... Kıtası'ndan ..... Kıtası'na geçiş gerçekleşebilmiştir.
2. II. Dünya Savaşı'nın sona ermesi sonucunda Birleşmiş Milletlerin girişimiyle 1948 yılında ..... Devleti kuruldu ve kuruluş aşamasında Amerika, Asya ve Afrika'dan 750 bin kişi bu yeni kurulan ülkeye göç etti.
3. Konut olanaklarındaki çeşitlilik ve konut kalitesi, genel olarak kentlerin sahip olduğu ..... faktörlerdir.
4. İkinci Dünya Savaşı sonrasında, tekrar sanayileşme sürecine giren ..... en fazla işçi göçünü Türkiye'den almıştır.
5. Yasal olmayan yollarla bir ülkeden diğer ülkeye girmeye çalışan kişilere ..... adı verilir.

B. Aşağıdaki ifadeler doğru ise yay ayraç içine “D”, yanlış ise “Y” yazınız.

1. ( ) İlk insanlar günümüzden yaklaşık 40 bin yıl öncesinde Avrupa Kıtası'na göç etmiştir.
2. ( ) Köle ticareti sonrasında Amerika Kıtası'na yerleşmek zorunda kalan insanları ifade etmek için zenci diasporası kavramı kullanılır.
3. ( ) Gecekondulaşma, yoksulluk, hastalık, hava kirliliği ve yüksek suç oranları göç alan tüm dünya kentlerinde görülen ortak bir sorundur.
4. ( ) Savaşların neden olduğu en büyük göç dalgası Birinci Dünya Savaşı sırasında gerçekleşmiştir.
5. ( ) 20. yüzyılın başında Güney Afrika Cumhuriyeti'nde yönetimi elinde bulunduran beyaz azınlık milyonlarca yerli Afrikalıyı başka bölgelere göçe zorlamıştır.

3. GÖÇ TIPLERİ

Nedenleri itibarıyla göçlerin birçok gruba ayrılabilmesini öğrendiniz. Ancak gerçekleştiği mekâna göre göçler nasıl gruplandırılabilir? Günümüzde bir ülke içerisinde gerçekleşen göçlerle ülkeler arasında gerçekleşen göçleri nedenleri ve sonuçları itibarıyla bir tutabilir miyiz? Tartışınız.

Mekâna göre göç hareketi temelde iki ana gruba ayrılır. Ülke içerisinde gerçekleşen göç hareketine iç göç, ülkeler arasında gerçekleşene ise dış göç adı verilmektedir.

Genel olarak kırsal alanların sahip olduğu itici faktörler	Genel olarak kentlerin sahip olduğu çekici faktörler
* Eğitim ve sağlık alanlarındaki yetersizlikler	* Eğitim, sağlık ve diğer birçok alanda çeşitlilik ve yeterlilik
* Ekilebilir alanların azalması	* Konut olanaklarındaki çeşitlilik ve konut kalitesi
* <input type="text"/>	* Daha çeşitli gıdaya daha kolay ulaşabilme
* Doğa koşullarının neden olduğu olumsuzluklar	* Alt yapı hizmetlerindeki yeterlilik
* Kısıtlı iş imkânları	* <input type="text"/>

Göçmen dalgalarının açıklamasında kullanılan kavramlardan biri de terimidir. Genel olarak ana yurtlarından zorla uzaklaştırılan çeşitli etnik grupların göç hareketlerini ve belli bölgelere yerleştirilmelerini içine alan geniş bir kavramdır. Köle ticareti sonrasında Amerika'da ortaya çıkan jilebilir.

Dini, milliyeti, bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm gören veya göreceği korkusu ve endişesi taşıyan, bu sebeple ülkesinden ayrılan, endişeleri nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen ve sığınma talep ettiği ülke tarafından endişeleri haklı bulunan kişiye adı verilir. Birleşmiş Milletler 2013 yılı raporuna göre en fazla mülteci durumunda olan halk 2,6 milyon kişi ile Afganlardır. Yine aynı yılın verilerine göre en çok mülteci kabul eden ülke ise 1,6 milyon mülteciye ev sahipliği yapan Pakistandır.

Bir ülkenin, önceden belirlenmiş koşullara uygun olarak başvurularda bulunan yabancı ülke vatandaşlarına sağladığı hukuki ve politik bir haktır. Yaşadığı ülkede ırksal, dinsel, kültürel, cinsel ya da politik ayrımcılığa uğrayan ve bunu belgeleyen herkesin iltica etme hakkı vardır.

Günümüzde yaşanan iç ve dış göçlerde, ekonomik nedenlerin en önemli faktör olduğundan söz etmiş-tik. de ekonomik nedenli göçlere örnek olarak verilebilir. Az gelişmiş ya da gelişmekte olan bir ülkede bilim, tıp ve teknolojinin gelişmesine katkıda bulunabilecek kişilerin daha iyi ücret, daha iyi çalışma ve yaşam koşulları nedeniyle gelişmiş ülkelere göç etmesine ya da üniversite eğitimi için yurt dışına giden öğrencilerin mezun olduktan sonra bu ülkelerde çalışmaya başlamasına adı verilmektedir. Gü-

Göçleri

Savaşların yanı sıra savaşlardan sonra imzalanan antlaşmalar da sizce göçlere neden olmuş mudur? Arkadaşlarınızla tartışınız. Tarih derslerinizden de hatırlayacağınız gibi Kurtuluş Savaşı sonrasında Yunanistan ile imzalanan Antlaşması sonucu Türkiye ile Yunanistan arasında nüfus mübadelesi yapıldı. Bu antlaşma sonucunda Anadolu'daki yaklaşık 150 bin Rum Yunanistan'a, Batı Trakya'da yaşayan 400 bin Türk ise Türkiye'ye zorunlu olarak göç etmiştir (Fotoğraf 3.3).

